

Рецензия

от проф. д. н. Стефан А. Симеонов, ВСУ „Черноризец Храбър“

Професионално направление:

9.1. „Национална сигурност“; 2.2. „История и археология“

Относно: Дисертационен труд на д-р Теодора Личева на тема: „Трансформация на управленския цикъл в разузнаването и контра-разузнаването чрез интеграция на съвременни технологични решения“ представен за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в Професионално направление 9.1. Национална сигурност

Рецензията е изготвена на основание Закона за развитие на академичния състав в РБългария, Правилника за приложението му, Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научната степен „доктор на науките“ във ВСУ, Заповед № 404/15.07.26 на Ректора на ВСУ и решение на първото заседание на научното жури от 16.07.2026 г.

Актуалност и значимост.

Доктор Теодора Личева представя проект на дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“. Обемът, структурата и съдържанието на текста свидетелстват за сериозна изследователска работа по проблемите на националната сигурност, съвременните информационни, комуникационни и управленски технологии във все още сравнително далечната у нас област на трансформация на структурите на сигурността.

Отделните части на дисертацията хронологично и логично представят еволюцията на разбирането за сигурността, приложението на новите технологии в сигурността, трансформацията на цифровото управление в сферата на сигурността. Съдържанието на дисертацията показва, че д-р Личева е избрала актуален и значим проблем като цел на своя изследователски труд, съчетаващ в себе си теорията на управлението; теорията на сигурността и информационните технологии.

Доктор Личева начертава обект, предмет, цел и задачи на изследването си. Определя и доказва тезата, застъпена в него. Формулираната за доказване теза е, „че съвременните управленски процеси са неизбежно свързани с технологичния прогрес и тяхното развитие по същество е експоненциално, каквото е развитието на съвременните технологии. Управлението и средата на сигурност са адекватни на икономическото развитие, като това определя и тяхната ефективност“.

Методиката на изследването е впечатляваща и правилно избрана. Формирана е интегрирана методологична матрица на дисертацията, включваща комбинация от системен и структурно-функционален подход, общонаучни методи - анализ (вкл. сценарен и прогностичен), синтез, индукция, дедукция, исторически, правни и сравнителни подходи, изготвяне и създаване на управленски и описателни модели.

Изследването в обем от 425 с. стъпва на широк кръг от 514 източници на няколко езика, вкл. китайски – научни публикации, монографии, стратегически документи на национални и международни организации, нормативни актове и доклади от водещи изследователски центрове. Коректно цитирани и придружени от 94 таблици и 34 фигури те представляват солидна база за анализ, аргументация и доказателства на тезата на представения труд.

Същност, достоверност и оценка на приносите.

При формиране на приносите в работата, д-р Личева подхожда с дълбочина и перспектива. Приносите са изключително нейно дело, те носят новост за науката, създават подходи към нови теории, обогатяват съществуващите теории, утвърждават концептуални модели, имат научен, научно-приложен, практически характер и смисъл в няколко различни направления. Изцяло подкрепям изведения основен принос, че е „формулирана миграцията на елементите на управленския цикъл, характерни за службите за сигурност, от традиционни и аналогови, към модерни дигитални процеси, включващи спецификите на отделните нива на управление според времевия хоризонт и структурните нива в системата на националната сигурност“. Като историк ще отбележа, че има опит за нов прочит на развитието на българските служби за сигурност чрез осъществен историко-институционален анализ. С оглед на технологичното изоставане на българските служби за разузнаване и контраразузнаване е създадена матрица за оценка рисковете за националната сигурност като основа на сравнителни казуси и индикатори за технологична зрялост. Резултат от изследването на практика е формулираната идея за разработване на национална стратегия за трансформация на управленския цикъл в разузнаването и контраразузнаването. обхващаща наука, компетентни институции и частен сектор. Изцяло подкрепям изводът след сравнителния анализ , който показва, че България е в начален, изследователски етап без доказателства за оперативно внедряване в разузнавателните структури.

Автореферат и публикации.

Приложеният автореферат е изготвен съгласно изискванията към подобен род съчинения. Той дава вярна преценка за извършеното от д-р Личева, отразява същността, особеностите и приносите на обсъждания научен труд. Пред нас е широкомащабно изследване, реализирано въз

основа на спазени и надхвърлени обективни наукометрични изисквания и показатели за получаването на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление „Национална сигурност“. Представените 15 публикации и списък с десет цитирания, свързани с темата на дисертационния труд, показват авторът не само като познат на научната общност, но и като утвърден изследовател на актуална и специфична област на научното познание. Работи и борави умело, адекватно и компетентно със сложна материя, понятия и терминология.

Оценки, забележки, въпроси и препоръки

Предложен е инструментариум за трансформиране на традиционният управленски модел и заменянето му с модерен, основан на нови технологии начин на управление и ръководство. Като цяло пътят за трансформацията е обоснован и аргументиран с дълбокото и стратегическо изоставане на българските служби за разузнаване и сигурност. Успешно развива новите тенденции в сферата на управлението.

Обемът на изложението налага някои ограничения, свързани с достъпа до класифицирана информация, географския обхват и избрания времеви хоризонт до 2025 г. Ограниченият достъп до документи не само не означава непознаване на същността на разузнаването и контра разузнаването. Точно тези два аспекта на сигурността са разгледани всеобхватно, на всички нива и посоки (големи данни, изкуствен интелект, облачни изчисления, блокчейн технологии, дроне, адитивно производство, нано и геотехнологии, виртуална и добавена реалност, космически технологии).

Препоръчвам в бъдеще да концентрира усилията си за изследване и продължи работата си в сферата на разузнаването и контраразузнаването като осъществи и задълбочи контактите си и приложи на практика предвижданата и предлаганата от нея модернизация на разузнавателните

структури чрез описаните и анализирани прогнози, модели, сценарии, пътни карти. Авторката обобщава, че управлението на сигурността в дигиталната ера не се основава на аналогови, традиционни и предимно реактивни модели. То изисква цялостна трансформация на управленския цикъл, основана на данни, автоматизация и предиктивни технологии, при запазване на върховенството на закона, демократичния контрол и етичните стандарти. Като декларация обаче звучи твърдението ѝ, че сигурността не е само институционална функция, а е интегрирана система от технологии, хора, правила и ценности, в която технологичната модернизация и управленската култура са взаимно зависими. Адмиравам текста на Втора глава и табл. 21, анализиращ разликите, свързани с използване на големите данни в разузнаването (с. 111).

Препоръката ми е да задълбочи изследванията си върху същността, смисъла и съдържанието на сигурността в двете изследвани от нея форми и области - разузнаване и контраразузнаване.

Други въпроси.

е има ли присъствие на представители на действащите служби (ДАНС, ДАР, МВР) при обсъждането и оценката на практическата стойност на представения труд?

о каква степен е усвоен Интернет на нещата в разузнаването?

о какъв начин „логичното предполагане“ (например за активната интеграция на службите) ще отстъпи място на верифицирани и доказани резултати?

ак могат да се адаптират финансово, организационно и управленски съществуващите различни платформи и инструменти за мрежово разузнаване за нуждите на специалните служби.

Посочените бележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати, приноси и решения.

Заключение.

Въз основа на горните оценки, резултатите, формулирани приноси, въпроси и бележки, предлагам на членовете на Научното жури:

Да присъдят на д-р Теодора Личева, автор на дисертационният труд „Трансформация на управленския цикъл в разузнаването и контраразузнаването чрез интеграция на съвременни технологични решения“ научната степен **„доктор на науките“** в ПН 9.1. „Национална сигурност“.

подпис:

проф. д.н. Стефан Симеонов

Варна, 10.08.2026 г.